

внимания проявляется и в том, что в процессе обучения отмечается частая смена объектов внимания. Дети не могут сосредоточиться на каком-то одном объекте или виде деятельности.

Следовательно, процесс овладения знаниями человеком - это сложная деятельность, обязательно включающая в себя в развернутом или свернутом виде звено создания готовности, принятия учебной задачи, ориентирования в ней, звено учебных действий, преобразований учебного материала (а позднее своей деятельности), звено контроля, оценки своей учебной деятельности (работы). В процессе овладения знаниями осуществляется связь с другими людьми, прежде всего, для удовлетворения потребности в информации. Это происходит двумя основными путями: во-первых, поиском нового в окружающей среде, во-вторых, новизной, возникающей путем рекомбинации раннее полученных впечатлений, т.е. в процессе творчества.

Список литературы:

1. Безрукова Е.З., Забрамная С.Д. Психологическое изучение умственно отсталых школьников. Свердловск, 1994.
2. Мамайчук И.И. Психологическая помощь детям с проблемами в развитии. - СПб.: Речь, 2001.
3. Основы специальной психологии: Учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений / Л.В. Кузнецова, Л.И. Переслени, Л.И. Солнцева и др.; Под ред. Л.В. Кузнецовой. - М.: Издательский центр «Академия», 2002.
4. Жукова Н.С., Мастюкова Е.М. Если ваш ребенок отстает в развитии. М., 1993.

ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДІ ДАМЫТУДА ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ-МЕДИЦИНАЛЫҚ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Кусайынова Р.К., Асабуева С.Ж., консультацияның ролі
Қарағанды қаласы, КМҚК №15 «Аққу» балабақшасы

Бүгінгі күні мүмкіндігі шектеулі балаларға білім беру мәселесінің өзектілігі мемлекеттің де, қоғамның да басты назарында. Біздің міндетіміз ерекше қажеттіліктері бар балаларды қазіргі өмірге барынша бейімдеу, дені сау балалардың ортасына енгізіп, өмір сүруіне барынша қолайлы жағдай жасау. Балабақшада, орта мектептерде, кәсіптік және техникалық білім беру мекемелерінде осы санаттағы балалардың әлеуметтік бейімделуіне кедергі болатын бөгеулерді жою арқылы сапалы біліммен қамтамасыз ету, тең құқықтарын қорғау негізгі мақсатымыз.

Соңғы жылдары Қазақстан Республикасының «Мүмкіндігі шектеулі балаларды әлеуметтік және медициналық – педагогикалық түзеу арқылы қолдау туралы» Заңын басшылыққа ала отырып, дене бітімі мен интеллектісі төмен балаларды анықтау мен олардың денсаулығын жақсарту мақсатында жүйелі жұмыстар жүргізіліп, арнаулы білім беру ұйымдары психологиялық – медициналық – педагогикалық консультациялар (ары қарай ПМПК), психологиялық – педагогикалық түзету кабинеттері (ары қарай ППТК), оңалту орталықтары, логопедиялық пунктердің саны артып келеді.

Мүмкіндігі шектеулі балалардың барлығы да өздерінің ерекше қажеттіліктеріне сәйкес және психологиялық - медициналық – педагогикалық консультацияларда белгіленген бағдарлама бойынша арнайы коррекциялық – педагогикалық, әлеуметтік, медициналық және психологиялық көмек алуы қажет. Психологиялық - медициналық – педагогикалық консультацияларда кешенді түрдегі тексеріс барысында әр балаға білім берудің түрі мен формасы анықталып, оңалтудың кешенді бағдарламасы жасалып, жеке білім беру бағытына нұсқамалар жасалады.

Осы міндетке сәйкес ПМПК қызметі үш бағытта жүзеге асырылады:

1. Диагностикалық тексеру негізінде балаларды арнаулы білім беру ұйымдарына іріктеу және баланың психикалық даму деңгейіне, ерекшеліктеріне және мүмкіндіктеріне сәйкес оңтайлы педагогикалық жағдайларды анықтау.
2. Жаңа туылғаннан бастап 18 жасқа дейінгі дамуында кез келген проблемалары бар, соның ішінде арнаулы коррекциялық – педагогикалық мекемелерге жіберілуге жатпайтын балаларға медициналық және жасына қарай психологиялық кеңестер беру.
3. Мүмкіндігі шектеулі балаларды анықтау, статистикалық есепке алу және оларға лайықты көмек көрсету жөнінде білім беру, денсаулық сақтау және әлеуметтік қорғау органдарымен үйлестірушілік жұмыс.

Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011 – 2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасының негізгі міндеттерінің бірі – инклюзивті білім беру жүйесін жетілдіру болып табылады. Инклюзивті білім беру жүйесін дамыту: 2015 жылға қарай мүмкіндігі шектеулі

балаларды біріктіріп оқытудың модульдік бағдарламалары, мүмкіндігі шектеулі балаларды жалпы білім беретін ортада біріктіріп оқыту ережесі әзірленеді, түрлі кемістігі бар балалар үшін бірігу нысандары анықталады, мүгедек балаларға қашықтықтан білім беруді ұйымдастыру қағидалары әзірленеді делінген.

Инклюзивті білім беру – жалпы білім беретін мектептерде мүмкіндігі шектеулі балаларды дені сау қалыпты балалармен бірге ерекше білім беру қажеттіліктерін қанағаттандыратын арнайы ұйымдастырылған жағдайда оқыту. Қарағанды қаласында инклюзивті білім беруді жүзеге асыруға байланысты алғашқы қадамдар жасалуда.

Жалпы білім беретін мектептер мен балабақшаларда логопункт ашылып, жұмыс жасауда. 2014 жылы осы логопунктерде сөйлеу тілі бұзылған балалар мамандардан түзету сабақтарын алды.

Мемлекеттік бағдарламада Балаларға ерте жастан түзету-педагогикалық қолдау көрсету үшін түзету және инклюзивтік білім кабинеттері құрылатын болады.

2020 жылға қарай мектептерде мүгедек балалар үшін көтергіш жабдықтар, пандустар, санитарлық бөлмелерде арнайы құралдар орнату, тұтқалармен, арнайы парталар, арнайы үстелдер және басқа компенсаторлық құралдармен жарақтандыру арқылы «кедергісіз аймақтар» құрылады делінген. Инклюзивті білім беру жүйесіне мүмкіндігі шектеулі балаларды жалпы орта білім беру ұйымдарына, балабақшаларға қосу, кедергісіз білім кеңістігін орнату бойынша жұмыстар жасалынауда.

Жалпы мектепте оқитын ауытқушылығы бар балаларға сабақ беріп, жұмыс жасайтын пән мұғалімдері мен психологтарға қосымша күнделікті кеңес беріп отыратын арнайы маманның орны ерекше.

Жалпы білім беретін мекемелердегі түзете педагогикалық қолдауды ПМПК, ППТК, арнайы түзету ұйымдарының мамандары көрсетуі тиіс. Бірақ қала мектептерінде мүмкіндігі шектеулі балаларды түзете педагогикалық қолдау жұмысы мектеп психологтарының жұмыстарымен шектеліп отыр.

Инклюзивті білім беру талабына мектептердің материалдық – техникалық жабдықталуы, бағдарламалық – әдістемелік және оқу – дидактикалық тұрғыдан қамтамасыз етілуі жағынан дайын еместігі бүгінгі күннің өзекті мәселесі. Сонымен қатар, қала бойынша логопедиялық пунктердің жеткіліксіздігін атап айтқымыз келеді. Егер де жалпы білім беру ұйымында сөйлеу тілі бұзылған бала білім алған жағдайда, бұл ұйымда логопедиялық пункт ашылуы тиіс.

Осыған орай, жоғарыда аталған мәселелерді ескере отырып:

ПМПК, ППТК, оңалту орталығының дефектолог, логопед мамандарын тарту арқылы жалпы орта білім беру мектептерінде білім алып отырған мүмкіндігі шектеулі балаларға түзету сабақтарын жүргізуді қарастыру;

Мүмкіндігі шектеулі балаларға түзете – дамыту жұмыстарын толыққанды жүргізу үшін қажетті арнайы мамандар штат бірлігімен қамтамасыз ету;

Барлық білім беру ұйымдарында кедергісіз аймақ жасау (санитарлық бөлмелерде арнайы құралдар орнату, арнайы парталармен, арнайы компенсаторлық құралдар) жұмыстарын жүзеге асыру;

Жалпы білім беретін мектепте мүмкіндігі шектеулі баланы оқытып – үйрету процесін психологиялық – педагогикалық қолдау үшін психологке, логопедке, арнаулы педагогке, әлеуметтік педагогқа арналған кабинеттерді арнайы жабдықтау қажет. Сондай – ақ кітапхана қорын арнаулы оқулықтармен, оқу – әдістемелік әдебиеттермен толықтыру керек.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің 2013 жылғы 4 шілдедегі № 258 «Даму мүмкіндігі шектеулі балаларға арналған арнайы білім беру ұйымдарының түрлері қызметінің үлгілік қағидаларын бекіту туралы» бұйрығында психологиялық – медициналық – педагогикалық консультацияда балаларды зерттеу және медицина бағытындағы қызметкерлерге кеңес беруді жүзеге асырады: бала психиатр – дәрігері, бала невропатолог – дәрігері, бала офтальмолог – дәрігері, педагогтік қызметкерлер: психолог, логопед, дефектолог (олигофренопедагог, сурдопедагог, тифлопедагог), әлеуметтік педагог. Қазіргі таңда ПМПК – ға сурдопедагог, әлеуметтік педагог және офтальмолог – дәрігер мамандары штаты берілмеген. ПМПК – да мүмкіндігі шектеулі балаларға толық диагностикалық тексеру жұмыстарын жүргізу үшін осы мамандар өте қажет.

Мүмкіндігі шектеулі балаларды білім беру үдерісіне қосу – қиын да күрделі, өте жауапты іс. Ол үшін мектепте арнайы жағдайлар жасалу керек. Бұл жалпы білім беру үдерісіне енетін баланы және оның ата – анасын міндетті түрде психологиялық – педагогикалық тұрғыдан алдын алу, дайындау, қолдау көрсету арқылы қалыпты дамыған қатарластарымен, педагогтарымен дұрыс қарым – қатынас жасай білуге тәрбиелеумен шектелмейді.

Ең бастысы, мүмкіндігі шектеулі тұлғаға қоғамның толерантты көзқарасын қалыптастыру мақсатында ортаны (оқушыларды, олардың ата – аналарын, мұғалімдерді) баланы қабылдауға дайындау керек.

Алдағы уақытта мүмкіндігі шектеулі балалардың білім алуда, тәрбиеленуде құқықтары тиісті заң талаптарына сай қорғала береді және мүмкіндігі шектеулі балаларды қатарға қосу және оларға білім беру жұмыстары өз жалғасын таба береді.

Әдебиеттер:

1. 2013 жылғы 4 шілдедегі № 258 «Даму мүмкіндігі шектеулі балаларға арналған арнайы білім беру ұйымдарының түрлері қызметінің үлгілік қағидаларын бекіту туралы» бұйрығы
2. Кемтар балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзету арқылы қолдау туралы Қазақстан Республикасының Заңы. 2002 ж. 11 шілде №343-ІІ тарау.

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ВОСПИТАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Лукановская М.Т., Туспекова Г.Г.
КГУ «СОШ №54», города Караганды

Опыт мировой педагогической общественности и народной педагогики говорит о том, что приступать к воспитанию ребенка надо, несомненно, с самого раннего возраста. При этом каждого ребенка с момента рождения и до поры его взросления все время должна окутывать атмосфера тепла, уюта, любви и заботы. По мере взросления ребенка институты социализации (детский сад, школа, спортивные секции, т.д.), как и само общество становятся также участниками воспитательного процесса вплоть до окончательного формирования личности.

Главная роль в вопросах воспитания ребенка отводится семье, однако государственной системе образования необходима помогать вступающему в жизнь ребенку, затем подростку найти свой путь в жизни. Развитие личности ребенка – задача, которую обязана обеспечить школа, начиная с младшего школьного возраста.

Не секрет, что результатом классического школьного образования является неспособность выпускников школ принимать верные решения, выполнять необходимые функции, определенные действия в жизни, отсутствие самостоятельности. То есть, школа в прошлом выпускала в жизнь людей, не способных внести свой вклад в общество. Впоследствии общество будет вынуждено оказывать им поддержку: человек, который плохо умеет обращаться с механизмами (на производстве и в быту), чаще получает травмы и находится на больничном; тот, кто ничего не умеет, чаще испытывает проблемы с трудоустройством, не говоря уже о людях, которые доходят до тюрьмы, и часть налогов, удерживаемых с доходов работающих людей, уходит на их питание и содержание.

Однако каждый ребенок являет собой огромный потенциал возможностей и талантов, которые надо только суметь раскрыть в процессе воспитания. Педагог Шалва Амонашвили в своей книге «Искусства семейного воспитания» выразил подобную мысль следующим образом: «Ребенок – не аморфная масса, а существо, таящее в себе силы, равных которым не сыскать на всей нашей планете. Сила низвержения Этны? Сила Ниагарского водопада? Сила движения Земли вокруг Солнца? Не надо перечислять – только одна сила, затаенная в ребенке, сила духа, разума и сердца, если ее довести до совершенства, станет сверхсилой, способной преобразовывать, обогащать, украшать все вокруг – и на Земле, и в Космосе, и в себе». Воспитание, именно «воспитание» чувств – питание их по восходящей, в стремлении к совершенству могло бы быть основой для науки, ведущей к счастью, способной преображать людей по обе стороны учебного процесса.

Помочь ребенку раскрыть эти внутренние силы и воспитать в нем постоянное желание к саморазвитию в познавательном, интеллектуальном, духовном, и нравственном смыслах – задача, связанная с воспитанием подлинно функционально- грамотной личности. Под функционально грамотной личностью понимается личность, которая способна использовать все постоянно приобретаемые в течение жизни знания, умения и навыки для решения максимально широкого диапазона жизненных задач в различных сферах человеческой деятельности, общения и социальных отношений.

В связи с этим в инновационной педагогике в воспитании учащихся упор делается на такие качества личности, благодаря которым человек способен быть самостоятельным в ситуации выбора и принятия решений; обладает приемами учения и готов к постоянной переподготовке, к поиску